

CSE Nascholing
Radboud Universiteit & Erasmus Universiteit
September/ Oktober 2013

Kolossale nationalistische monumenten

Een 19e eeuwse uiting van Duits
nationalisme

door:
Koen Henskens
vakdidacticus/lerarenopleider
Instituut voor Leraar en School (ILS),
Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN)

koen.henskens@han.nl

**Actief Historisch
Denken**

De les in één oogopslag

De leerlingen gaan allereerst de chronologie van de Duitse eenwording bekijken, vervolgens gaan ze kijken wat voor grote (stenen) nationalistische monumenten er zijn gebouwd in de 19e eeuw. Als ze dit hebben gedaan gaan ze kijken welke symbolen de Duitsers hiervoor gebruikten en naar welke tijd ze teruggrepen om de Duitse eenheid te legitimeren.

Werkwijze:

Ronde 1: (ca. 15 minuten)

- *De klas wordt in twee- of viertallen verdeeld.*
- *Elk drietal krijgt een groot chronologievel en een tien gebeurtenissen over de Duitse Eenwording.*
- *De titels van de kaartjes dienen te worden overgenomen en op de juiste plaats in de tijdbalk te worden gezet.*

Ronde 2: (ca. 10 minuten)

- *Elk individu in de klas krijgt een nummer van 1 t/m 4.*
- *Elk nummer krijgt een aparte bron over een groot 19e eeuws monument. De studenten lezen de bron en vullen in de tijdbalk in wanneer hun bron is gemaakt.*
- *Vervolgens proberen ze uit de tekst en de afbeeldingen zoveel mogelijk symbolen voor nationale eenheid en eenwording te halen. Deze schrijven ze op in de lijst rechts op het chronologieblad*

Ronde 3: (ca. 15 minuten)

- *Er worden nu groepjes gevormd, bestaande uit de nummers 1 t/m 4.*
- *Elk groepje deelt elkaars informatie om een volledig beeld te krijgen*
- *Als ze dit gedaan hebben, dan krijgen ze een envelop met 10 afbeeldingen.*
- *Deze monumenten (waarvan 4 al bekend) dienen in de chronologiebalk opgenomen te worden*
- *Ook dient de lijst met symbolen aangevuld te worden.*

Ronde 4: (ca. 15 minuten)

- *De groepjes proberen de symbolen in de onderste tijdbalk in te vullen.*
- *Hier moet gekeken worden uit welke tijd de symbolen komen.*
- *Uiteindelijk kunnen de leerlingen concluderen welke symbolen gebruikt werden om de Duitse eenheid te vergroten, wanneer de grootste monumenten gebouwd werden, hoe ze gebouwd werden, hoe lang dat duurde, maar ook niet te vergeten hoe ver het collectieve geheugen van de Duitsers in de 19e eeuw ging.*

Het Kyffhäusermonument (ookwel Barbarossamonument)

Het 81 meter hoge monument werd tussen 1890 en 1896 ter ere van keizer Willem I opgericht.

Na de dood van keizer Willem I werden veel opdrachten uitgezet om monumenten op te richten ter ere van de keizer. Het monument moest de eenheid van het nieuwe Duitse keizerrijk uitdragen en daarmee het nationalisme vergroten. Er werd gekozen om het monument boven op de resten van de ruïne van de burcht op de Kyffhäuserberg op te richten.

Voor het monument werd een wedstrijd uitgeschreven en van de 24 inzendingen wist de jonge architect Bruno Schmitz de opdracht binnen te halen.

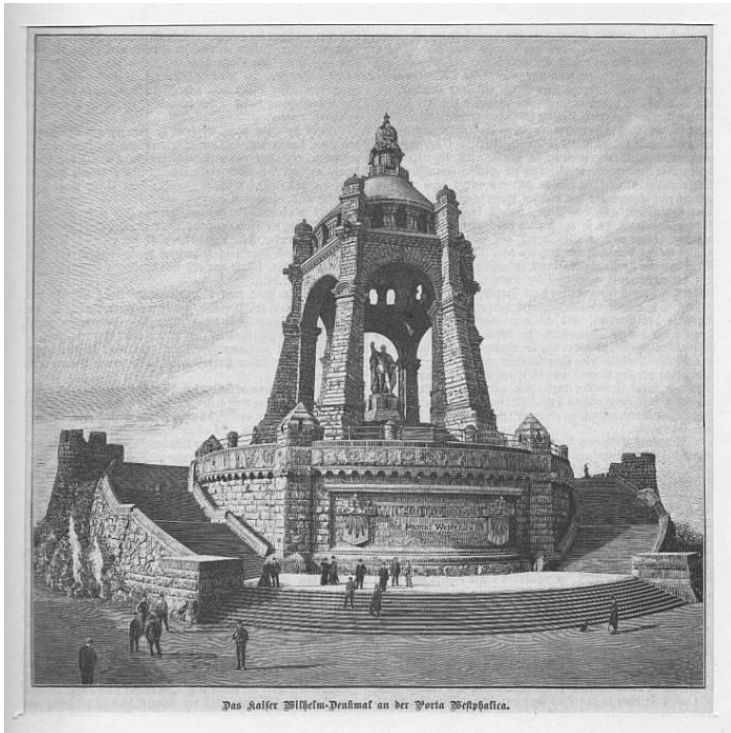
Zijn doel was om met het monument te laten zien dat het Duitse Keizerrijk de legitieme opvolger was van het middeleeuwse Heilige Roomse Rijk. Tegen de sokkel van het monument bevindt zich een 6,5 meter hoog zandstenen beeld van Frederik Barbarossa, die net wakker lijkt te worden. Daarboven bevindt zich een 11 meter hoog ruitersstandbeeld van keizer Willem I. Zo toont Willem I boven Barbarossa uit en lijkt de keizer, soms Barbablanca genoemd, de Duitse eenwording, die begon met het middeleeuwse rijk, eindelijk te vervolmaakt.

Het monument bezit een 57 meter hoge, met keizerskroon bekroonde Toren, waar men via 247 boven bij een panoramaplatform uitkomt.

Rond de eenwording van Duitsland kwam een nieuwe sage op, die de eenwording als onvermijdelijk zag. De sage gaat als volgt: *De oude keizer Frederik Barbarossa van het Heilige Roomse Rijk (12e eeuw) is niet gestorven, maar door magie in een grot in het Kyffhäuser gebergte in Thüringen opgesloten. Hier zit hij te slapen op een stoel van ivoor en rust zijn hoofd op een marmeren tafel. Zijn rode baard groeit door en wikkelt zich langzaam om de poten van de tafels heen. Soms beweegt de keizer zijn hoofd kort en knippert met zijn ogen. Hij wenkt daarmee een dwerg, die dan de opdracht krijgt om buiten boven op de berg te kijken om te zien of er nog raven vliegen. De raven staan symbool voor verdeeldheid en zolang de raven rondvliegen, zal Barbarossa weer voor honderd jaar in slaap vallen. Barbarossa herreist volgens de legende pas weer, als zijn baard om de hele tafel is gewikkeld en de raven op de berg verdwenen zijn en weggejaagd zijn door een grote adelaar.*

Het Kaiser-Wilhelm-Denkmal in Porta Westfalica

Het monument is tussen 1892 en 1896 in de pruisische provincie Westfalen opgericht en staat symbool voor de nationale eenheid.

Het monument, ontworpen door de architect Bruno Schmitz, is gebouwd op de oostzijde van het Widukindsgebergte in Westfalen.

Na de dood van keizer Willem I werden door heel Duitsland opdrachten gegeven om herdenkingsmonumenten ter ere van de keizer te bouwen. Op de landdag van de deelstaat Westfalen werd gekozen om een groot monument bij Porta Westfalica te bouwen. De voorbereidingen voor de bouw begonnen in de zomer van 1892. De kosten van het bouwwerk werden op 800.000 mark geschat, maar men ging al snel over de miljoen mark-grens heen. Er is voor het monument 13.000 kubieke meter metselwerk verricht. In 1896 werd het monument feestelijk geopend door keizer Willem II en zijn vrouw Auguste Victoria onder het oog van 20.000 bezoekers.

Het bouwwerk, dat op een heuvel op 200 meter hoogte is aangelegd is 88 meter hoog en is vanuit de vallei van kilometers afstand goed te

zien. Het bouwwerk kent een groot rond terras, dat deels uit de berg komt en deels kunstmatig is aangelegd. Op het enorme platform heeft Schmitz een twaalf meter hoge onderbouw laten aanleggen met een hoger terras erop dat vanuit twee zijden via statige trappen bereikt kan worden. Tegen de wand bevinden zich twee wapenschilden met de tekst „Willem de Grote – de Provincie Westfalen“. Op het terras is een grote koepel aangelegd met daaronder het standbeeld van de keizer. De koepel rust op dunne pijlers zodat het beeld eronder goed zichtbaar is. De koepel heeft bovenop een keizerskroon met kogel en kruis op de spits. Het standbeeld, dat op een sokkel van vijf meter staat, dat zelf nog eens zeven meter hoog is, is van brons en beeldt de keizer uit in vol ornaat met zwaard en kroningsmantel en op zijn hoofd een lauwerkrans.

Niederwalddenkmal

De aanleiding voor het bouwen van het Niederwaldmonument was de Frans-Duitse oorlog en de stichting van het Duitse keizerrijk in 1871.

Na de politieke eenwording, die niet zo vanzelfsprekend was, wilde men ook dat de Duitsers zich meer één gingen voelen. Via een nadruk op de gezamenlijke geschiedenis via monumenten probeerde men dit te bereiken.

Het Niederwaldmonument is bewust geplaatst op een belangrijke plaats in Duitsland, namelijk aan de Rijn. De Rijn werd wel als één van de belangrijkste rivieren en grens gezien en ook de plek waar de oorsprong van het rijk lag. In de Napoleontische tijd is nog veel bij de Rijn gevochten en de soldaten zongen het lied 'Die Wacht am Rhein' toen ze in de Frans-Duitse oorlog weer tegen Frankrijk vochten. De hymne werd zo populair dat het bijna als volkslied diende. Na de annexatie van Elzas-Lotharingen was ook de linkeroever van de Rijn weer in Duitse handen.

Op 13 april 1871 stelt een journalist voor om bij Rudesheim aan de Rijn een monument te bouwen.

Als snel komt er goedkeuring van de keizer en Bismarck en in februari 1872 wordt er een prijsvraag uitgeschreven. Pas in een tweede ronde werd de opdracht aan een ontwerper gegund, en dit werd de beeldhouwer Johannes Schilling, terwijl het ontwerp van de architectuur en het terras waar de beeldengroep op zou komen te staan, aan Karl Weissbach werd gegeven.

Veel geld was er nog niet, dus het duurde tot 1877 voordat men kon beginnen met bouwen.

Keizer Willem I was zowel bij het begin van de bouw als bij de opening van het monument, in 1883 aanwezig.

Het monument heeft een totale hoogte van 38,18 meter en weegt 75 ton. Het monument bestaat uit verschillende beelden, waarvan de verbeelding van *Germania* met 12,5 meter hoogte de belangrijkste is.

Germania symboliseert Duitsland en houdt de keizerskroon in haar hand. Achter haar staat een troon met adelaars op de leuning die daarmee de keizerstroon symboliseert. Het zwaard in haar andere hand is omwikkeld met laurierbladeren.

Op de sokkel staat de tekst: „als aandenken aan de moedige overwinning van het Duitse volk en de wederoprichting van het Duitse Rijk 1870-1871”.

Om de sokkel van het beeld staan de wapens van de vier koninkrijken waaruit het keizerrijk is opgebouwd. Daaronder, rond een bredere sokkel is een reliëf aangebracht waarin alle belangrijke personen van de eenwording in afgebeeld staan. Op de hoeken zijn beelden aangebracht die oorlog en vrede symboliseren.

Het onderste beeldhouwwerk stelt de personifiëring van de Rijn voor, die de wachthoorn doorgeeft aan zijn dochter de Moesel. Dit symboliseert de annexatie van Elzas-Lotharingen, waardoor niet meer de Rijn, maar de Moezel de nieuwe grensrivier was geworden. Boven dit beeld is de tekst van het lied 'Die Wacht am Rhein' aangebracht'.

Hermannsdenkmal

De bouw van dit monument moet men zien in de vijandschap tussen Frankrijk en de Duitse landen. Sinds de nederlagen tegen Napoleon kwam er bij de versplinterde Duitse staten zorgde voor de haat tegen de Franse overheerser voor een eensgezindheid bij de Duitsers en via hun gezamenlijk verleden ontstond er een eerste vorm van Germaans nationalisme.

De Germaanse stamleider Arminius, die de Romeinen bij de Varusslacht, ookwel de Slag bij het Teutoburgerwald, versloegen, leek het beginpunt van deze gezamenlijke geschiedenis. De legende rondom de Arminius-figuur, in de Duitse volksmond al snel Hermann genoemd, was al sinds de 17^e eeuw bekend in de Duitse literatuur.

Het Hermannsdenkmal is duidelijk een monument die uiting geeft aan de Duitse zoektocht naar een eigen, sterke identiteit.

Het monument staat in Grotenburg op de dichtbeboste, 386 meter hoge Teutberg. De bouwer en bedenker Ernst von Bandel

was overtuigd dat de Varusslaching in dit woud had plaatsgevonden en in dit woud was dit de mooiste plek. Daarnaast

ging de heer van Lippe alleen akkoord met een monument, als het van verre te zien was, dus bovenop de hoogste berg.

In 1838 wordt met de bouw van het 53,46 meter hoge monument begonnen. Tegelijkertijd met de bouw werd er geld ingezameld. De geldstroom zou echter nog een groot probleem worden. In 1846 is de sokkel van het monument klaar. Na de grote opstanden in 1848 valt de bouw even stil, omdat het enerzijds economisch slecht gaat met het land, anderzijds is de politieke interesse er niet, waardoor Von Bandel nauwelijks meer geld inzamelde. Pas na de oprichting van het Duitse keizerrijk wordt het monument weer populair. Door grote bijdragen van het nieuwe parlement en de keizer zelf, is het mogelijk om in 1875 het monument af te ronden en te onthullen.

Voor Ernst von Bandel was zijn levenswerk afgerond. Hij had ruim 35 jaar aan het project gebouwd en was in crisistijden zelf in een kleine hut aan de voet van het monument gaan wonen, zodat hij langzaam (zonder financiële middelen) verder kon werken. Hij stierf in 1876.

De onderbouw van het monument is 26,89 meter hoog en is in een mix van gothiek en romaanse stijl van zandsteen gemaakt.

Het beeld van Arminius zelf is 26,57 meter hoog en beeld Arminius uit, met één arm rustend op een schild en in de ander houdt hij een zwaard van zeven meter, en 550 kg in de lucht. Het beeld kent een ijzerconstructie aan de binnenkant en is aan de buitenkant met koperplaten bedekt. Aan zijn benen liggen een adelaar en een roedebundel, beide symbolen van het Romeinse Rijk. Op het zwaard staat de inscriptie: "Duitse eenheid mijn kracht, mijn kracht Duitslands macht".

Opheffing Heilige Roomse rijk

Het Heilige Roomse Rijk ontstond in de middeleeuwen en bestond tot Frans II . Het was geen staat in de moderne betekenis van het woord, maar een politiek verband van wereldlijke en kerkelijke gebieden die direct of indirect onderworpen waren aan de keizer of Rooms-koning. De relatie van de keizer met zijn gebieden veranderde herhaaldelijk, evenals zijn machtsbereik. Een deel van het Rijk stond onder zijn persoonlijke controle, terwijl de overige gebieden bestonden uit een groot aantal hertogdommen, graafschappen, prinsdommen, bisdommen, aartsbisdommen en vrijsteden en rijkssteden. De samenhang tussen deze gebieden nam in de loop van de middeleeuwen eerder af dan toe. Tijdens de Napoleontische oorlogen, kozen veel deelgebieden van het Roomse Rijk de kant van de Revolutie en naarmate steeds meer gebieden uit het Heilige Roomse Rijk stapten, legde de laatste keizer Frans II de keizerskroon neer, waarmee het Heilige Roomse Rijk werd opgeheven.

Zollverein

Sinds de napoleontische oorlogen deed het streven naar politieke en economische eenheid in de vele Duitse staten en staatjes opgeld. Tollen en handelsrechten belemmerden de economische groei in het tijdperk van de Industriële revolutie. Om deze versplintering in ieder geval in economisch opzicht tegen te gaan, ging Pruisen over op een gematigde vrijhandel en nam het enkele enclaves op in zijn tolgebied. Hieruit werd de Norddeutscher Zollverein opgericht. In het Zuiden en Midden van Duitsland werden vergelijkbare tolvverenigingen opgericht. Binnen korte tijd werden afspraken gemaakt tussen de tolvverenigingen en zes jaar na de oprichting werd de grotere Deutsche Zollverein opgericht, waar alle andere tolvverenigingen in opgingen. Deze Duitse economische zone was beslissend voor de groei van productie en handel in Duitsland en bevorderde de industrialisering en staatsinkomsten. Pogingen van Oostenrijk, dat geen lid was, de Zollverein te doen opheffen, mislukten. De Zollverein hield op te bestaan met de stichting van het Duitse Keizerrijk.

De Slag bij Leipzig

De Slag bij Leipzig of Volkerenslag werd uitgevochten door de coalitielegers van Rusland, Pruisen, Oostenrijk en Zweden tegen het Franse leger van Napoleon. Napoleons leger bevatte ook Poolse en Italiaanse troepen en Duitsers van de Rijnbond. Bij de strijd waren meer dan 600.000 soldaten betrokken en deze was daarmee de grootste veldslag in Europa vóór de Eerste Wereldoorlog. Napoleon werd verslagen en gedwongen terug te keren naar Frankrijk terwijl de geallieerden zich haastten om hun momentum te behouden. Ze vielen Frankrijk in het begin van het volgende jaar binnen. Napoleon werd gedwongen af te treden en werd in het voorjaar verbannen naar Elba.

Oprichting Rijnbond

De Rijnbond was een confederatie van vazalstaten van het keizerrijk van Napoleon. Het werd aanvankelijk gesticht uit 16 Duitse staten door Napoleon nadat hij keizer Frans II en Alexander I van Rusland versloeg in de Slag bij Austerlitz. De Vrede van Presburg trad in werking, en leidde tot de vorming van de Rijnbond. De leden van de Rijnbond waren Duitse vorsten van het Heilige Roomse Rijk. Er kwamen later 19 andere vorsten bij, en samen regeerden ze in totaal over meer dan 15 miljoen onderdanen, waardoor het zo een belangrijk strategisch voordeel voorzag voor het Franse Keizerrijk aan zijn oostfront. Met het ondertekenen van de Rijnbondakte verlieten aanvankelijk zestien Duitse staten formeel het Heilige Roomse Rijk en vormden de Rijnbond met Napoleon als beschermheer. Later sloten zich nog 23 Duitse staten bij de bond aan, zodat alleen Oostenrijk, Pruisen, Brunswijk, Fulda, Hessen-Kassel, Deens Holstein en Zweeds Pommeren zich afzijdig hielden. Verder werden een aantal bezette gebieden door Frankrijk bestuurd, zoals de hanzesteden Hamburg, Lübeck en Bremen.

Oprichting van de Duitse Bond

De Duitse Bond was een losse statenbond van Duitse staten die ontstond op het Congres van Wenen na het definitieve vertrek van Napoleon naar Sint-Helena. Het doel van de Bond was enerzijds door een gezamenlijk optreden tegenover het buitenland de zelfstandigheid van Duitsland te bewaren en anderzijds het handhaven van de autonomie van de individuele staten. De politiek van de Bond stond van het begin af aan in het teken van de rivaliteit tussen Oostenrijk en Pruisen. Het centrale orgaan was de Bondsdag waar Klemens von Metternich als gezant van Oostenrijk de voorzitter van werd. Zijn hoofdtaak was alle liberale revolutionaire elementen in de Duitse landen te onderdrukken en uit te bannen.

Frankfurter Parlement

Het anti-liberale en anti-nationalistische beleid in de Bondsdag droeg er wezenlijk aan bij dat de Maartrevolutie uitbrak. Te Frankfurt kwam het Frankfurter Parlement bijeen dat zich beraadde over een nieuwe Duitse eenheidsstaat op liberale grondvesten. Het parlement hief in juni de Bondsdag op en vormde een provisorische rijksregering onder de Reichsverweser (regent) aartshertog Johan. Een jaar later nam het een liberale grondwet aan en koos het de Pruisische koning Frederik Willem IV tot keizer. Diens weigering de kroon uit handen van het volk te ontvangen betekende het mislukken van de liberale beweging. Onder verdere druk van Oostenrijk vielen de eenwordingsplannen uiteen en bleef de Duitse Bond bestaan. De spanningen tussen Oostenrijk en Pruisen namen echter sterk toe.

Broederoorlog

Ondanks de spanningen tussen Oostenrijk en Pruisen streden beide landen nog samen in de Tweede Duits-Deense Oorlog. Na deze oorlog bestuurde Oostenrijk Holstein en Pruisen Sleeswijk. De Pruisische minister-president Bismarck stuurde echter aan op oorlog en verweet Oostenrijk de afspraken na de oorlog te schenden. Hij liet Holstein bezetten en verklaarde de grondwet van de Duitse Bond op 14 juni van dat jaar voor opgeheven. Dit was de aanleiding voor de Pruisisch-Oostenrijkse Oorlog. De Duitse Bond was hiermee de facto opgeheven en hield op 24 augustus zijn laatste vergadering. Nog datzelfde jaar verenigden de Noord-Duitse staten zich, onder leiding van de Pruisische overwinnaar, in de Noord-Duitse Bond. De Zuid-Duitse staten Baden, Beieren, Württemberg en Oostenrijk bleven onafhankelijk.

Frans-Duitse Oorlog

De Pruisische hegemonie in de Noord-Duitse Bond maakte de Franse keizer Napoleon III bezorgd over het Europese evenwicht. Binnen een jaar speelde de Luxemburgse kwestie die ontstond toen Napoleon III het groothertogdom Luxemburg van de Nederlandse koning Willem III wilde kopen om het machtsevenwicht te herstellen; Pruisen protesteerde hiertegen. Een tweede geschil met Frankrijk, de kandidatuur van de Duitse prins Leopold van Hohenzollern (uit de katholieke tak van het Pruisische koningshuis) voor de vacante Spaanse troon, leidde tot de Frans-Duitse Oorlog. In de Frans-Duitse oorlog streden ook de Zuid-Duitse staten (behalve Oostenrijk-Hongarije) aan Pruisische zijde.

Uitroepen keizerrijk

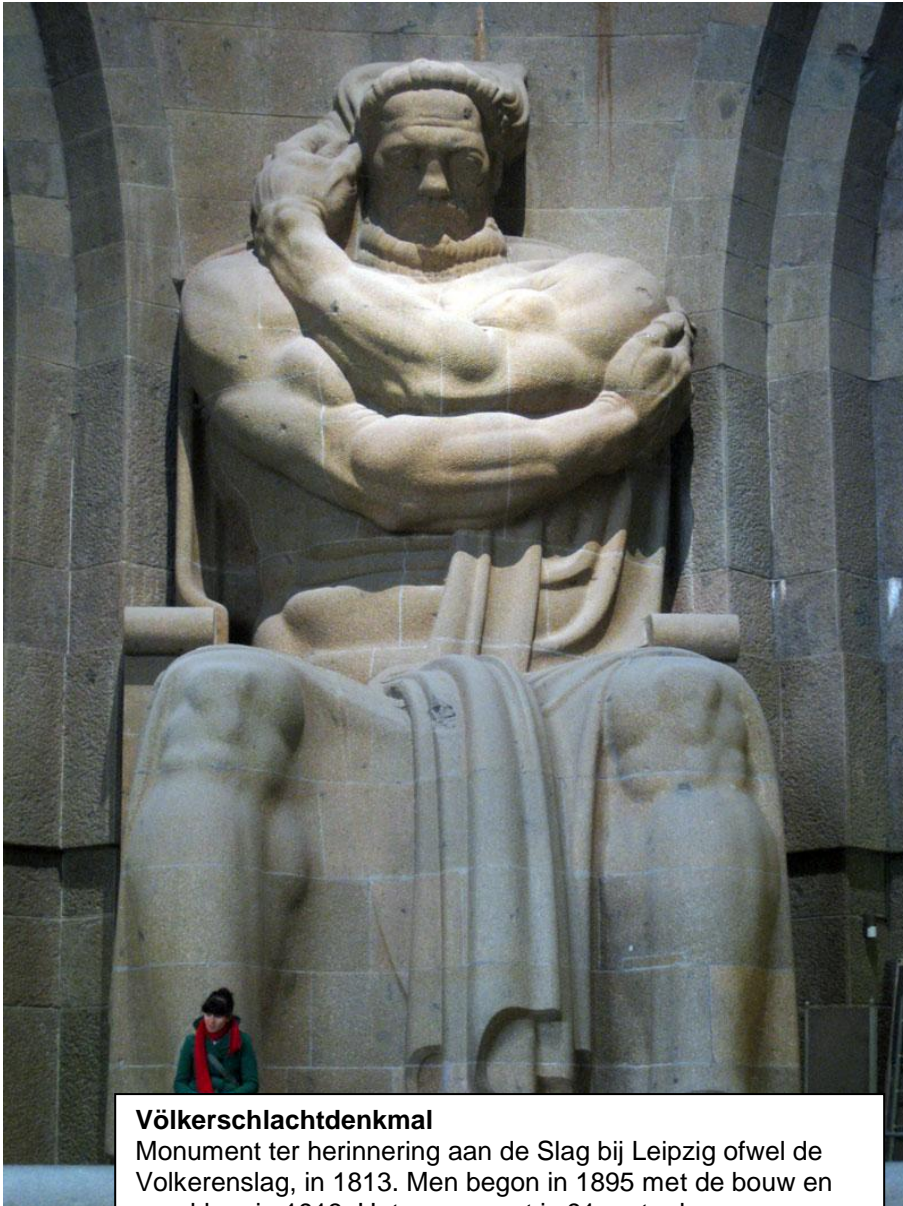
Tijdens de Frans-Duitse Oorlog greep Pruisen zijn kans: Op 18 januari 1871 werd Willem I van Pruisen in de Spiegelzaal van het Paleis van Versailles door de Duitse vorsten tot Duits Keizer uitgeroepen. Dit Duitse Rijk bestond uit de staten van de Noord-Duitse Bond, Beieren, Württemberg, Baden en geheel Hessen-Darmstadt. Het was niet, zoals men in 1848 had gewild, een liberale constitutionele monarchie, maar autoritair, anti-liberaal en sterk militaristisch van gestalte. Het Keizerrijk was een vorstenbond onder Pruisische leiding, maar waarbij de afzonderlijke staten op cultureel en bestuurlijk gebied een grote mate van soevereiniteit genoten. De regering van het Duitse Rijk, onder politieke leiding van rijkskanselier Bismarck ging nu een bewuste nationalistische politiek voeren om de nieuwe eenheid te versterken.

Overlijden Wilhelm I

Het jaar waarin de Duitse keizer Willem I overleed werd in het Driekeizerjaar. Hij werd namelijk opgevolgd door zijn liberale zoon Frederik III, die op het tijdstip van zijn troonsbestijging echter al doodziek en reeds 99 dagen later stierf. Zijn zoon en opvolger, de ambitieuze Willem II, was evenals Bismarck conservatief gezind. Hij stond aanvankelijk sterk onder invloed van de IJzeren Kanselier, maar ontsloeg hem reeds twee jaar later. In tegenstelling tot zijn opa, keizer Willem I, trachtte Willem II zelf de macht zo veel mogelijk in handen te krijgen, waartoe hij volgens de grondwet (ironisch genoeg grotendeels door Bismarck zelf opgesteld) ook het volste recht had. Voortaan zorgde hij ervoor dat er alleen nog zwakke figuren tot rijkskanselier benoemd werden zodat hij zijn eigen zin kon doordrijven. Willem II wilde een internationale grootmacht worden, en ging dus ook op zoek naar koloniën.

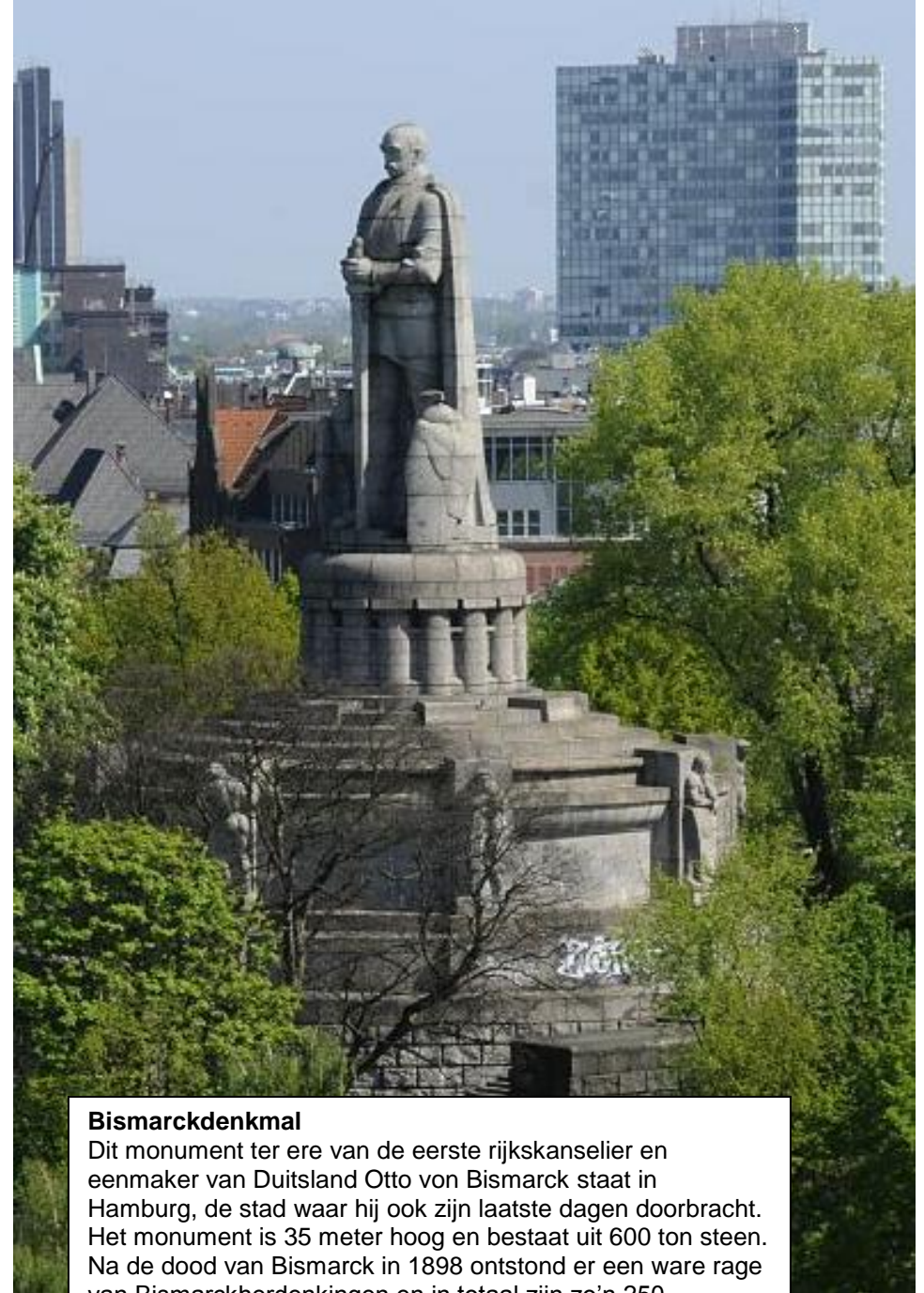

Völkerschlachtdenkmal

Monument ter herinnering aan de Slag bij Leipzig ofwel de Volkerenslag, in 1813. Men begon in 1895 met de bouw en was klaar in 1913. Het monument is 91 meter hoog, en bestaat uit een grote toren, die omringd wordt met dodenwachter en de aartsengelen boven de vier ingangen. Binnen staat beeltenissen van soldaten en nog meer dodenwachters, en in de rondgang op de tweede verdieping vier enorme beelden die de vier Duitse deugden weergeven: moed, geloof, opoffering en vruchtbaarheid. Hier is moed afgebeeld.

Bismarckdenkmal

Dit monument ter ere van de eerste rijkskanselier en eenmaker van Duitsland Otto von Bismarck staat in Hamburg, de stad waar hij ook zijn laatste dagen doorbracht. Het monument is 35 meter hoog en bestaat uit 600 ton steen. Na de dood van Bismarck in 1898 ontstond er een ware rage van Bismarckherdenkingen en in totaal zijn zo'n 250 monumenten in Duitsland aan de man gewijd. Dit monument, het grootste ter ere van Bismarck kostte een half miljoen mark en was in 1906 gereed.

Bonifatiusdenkmal

Dit monument ter herinnering aan de missionaris en eerste aartsbisschop van het Duitse volk is opgericht in 1842 in Fulda, de plaats waar Bonifatius een belangrijk klooster stichtte. Het beeld is 3,5 meter hoog.

Frederick der Grossedenkmal

Dit monument ter herinnering aan Frederik de Grote staat aan de Unter den Linden in het hartje van Berlijn. Het is in 1836 gebouwd in opdracht van de toenmalige Pruisische koning. Onder het beeld staan allerlei allegorische afbeeldingen die betrekking hebben op het leven van de verlichte koning der Pruisen, die eind 18^e eeuw stierf.

Siegessäule

Dit monument ter herinnering aan de eenheidsoorlog uit 1864 tegen de Denen. Toen het monument af was, had Duitsland inmiddels ook van Oostenrijk en Frankrijk een oorlog gewonnen. Het was af in 1873. Bovenop de meter hoge zuil staat de Romeinse godin van de overwinning Victoria afgebeeld met een lauwerkrans in haar handen. De kolom zelf is versierd met vergulde kanonslopen, die buit zijn gemaakt in de oorlog tegen de Denen.

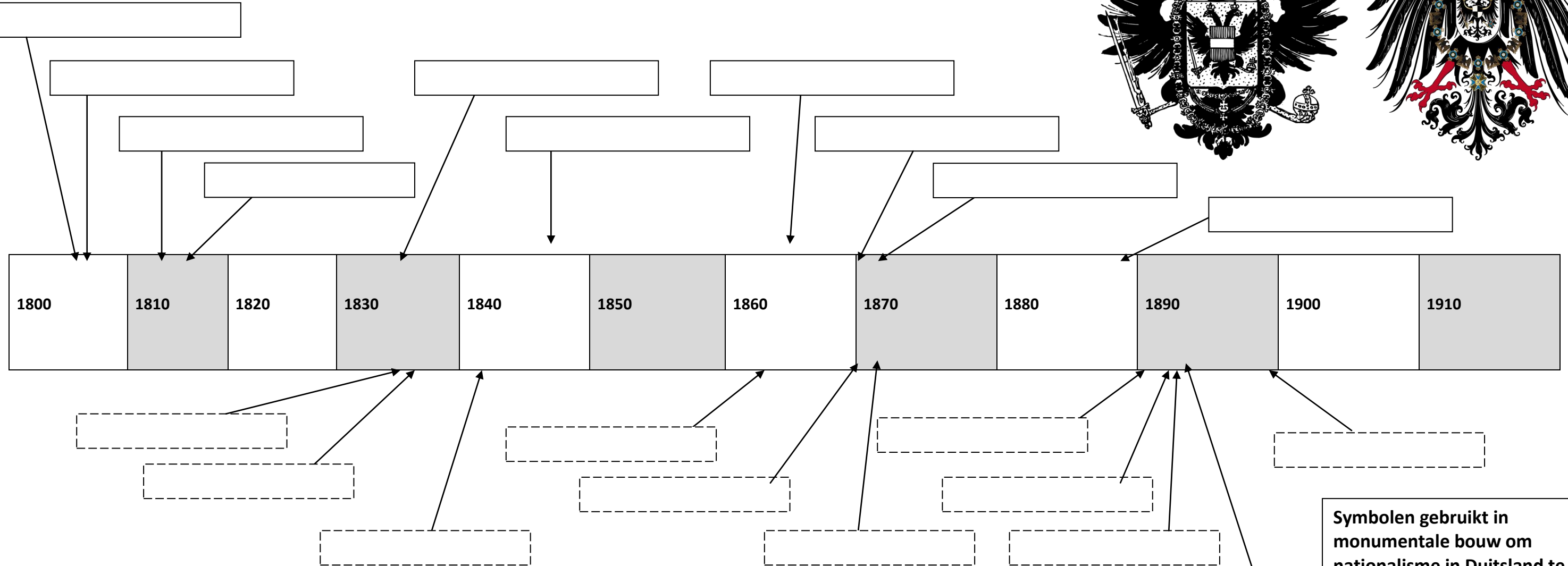
Deutsches Eck

Vrijwel meteen na de dood van keizer Willem I werden allerlei projecten opgestart om de eerste nieuwe keizer en de oprichting van het keizerrijk te herdenken. Naast Kyffhäuser en Porta Westfalica kwam in Koblenz een enorm monument te staan, een ruitersstandbeeld van de keizer. Op de plaats waar de Moezel en de Rijn samenkomen is een nieuw stukje land aangebouwd, waar men tussen 1861 en 1896 dit monument neerzette. Het monument is 35 meter hoog, en het ruitersstandbeeld 14 meter.

Chronologie van de Duitse eenwording en monumentale bouw

- Vul boven de tijdbalk de juiste gebeurtenis/periode van de Duitse geschiedenis in op de juiste plaats
- Vul onder de tijdbalk het juiste monument op de juiste plaats in de tijdbalk (aan te houden jaartal: start van de bouw van het monument)

Oorsprong van de nationalistische historische symbolen

- *Kruis aan welke symbolen uit de lijst rechts historisch zijn.*
- *zet de oorsprong van de historische symbolen uit de lijst rechts op de juiste plaats in de tijdbalk onder.*
- *probeer de ingevulde symbolen te koppelen aan kenmerkende aspecten uit deze tijdvakken.*

Symbolen gebruikt in monumentale bouw om nationalisme in Duitsland te bevorderen:

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.

0-500 na Chr.	500-1000	1000-1500	1500-1600	1600-1700	1700-1800	1800-1900
Tijdvak van Grieken en Romeinen	Tijdvak van monniken en ridders	Tijdvak van steden en staten	Tijdvak van ontdekkers en hervormers	Tijdvak van regenten en vorsten	Tijdvak van pruiken en revoluties	Tijdvak van burgers en stoommachines